

HAMSUN – NYTT

Hamsun-Selskapets informasjonsblad

Nr. 4/2007 og 1/2008, mars 2008, 20. årgang

Knut Hamsuns barndomshjem i Hamsund: Her åpnes Hamsundagene på Hamarøy i 2008

Hamsundager 2008: Hamarøy og Grimstad

Hamsun-Nytt blir utgitt av Kompetansesenteret ved Knut Hamsun videregående skole, Hamarøy

Hamsundager 2008:

HAMARØY OG GRIMSTAD

Det kan godt bli et dilemma for litteraturinteresserte å velge mellom Hamarøy og Grimstad i sommer. Begge steder jobber med uvanlig spennende programtilbud. Men mest Hamsun blir det på Hamarøy!

Hamarøy 4.8. – 10.8.2008

"MAKT OG MORAL"

- Åpningsseremoni ved Hamsuns barndomshjem
- Åpningskonsert i særklasse: Lill Lindfors og Ketil Bjørnstad
- "Hamsun og Freud" med NRK og Knut Borge
- Åge Aleksandersen og Sambandét
- Ida Maria (Alarmprisen 2007)
- Litteraturjam
- Litteraturseminar 6. -8. august:
 - Gerd Liv Valla: Om å ha og å miste makten
 - Per Fugelli: Helsens mysterier. Hamsun som lærer i legkunst
 - Hans Fredrik Dahl: Nazisme og moral
 - Torggrim Eggen: Don't mention the war

GRIMSTAD

dikternes by

Grimstad 6.8. – 10.8.2008:

"KVINNER"

- Teatergjestespill fra København: Jon Fosses dramatisering av Hamsuns "Sult"
- Sykkelløp "På to hjul med Hamsun og Ibsen"
- Skjærgårdstur og Ibsen-rock på Kirkeheia
- "Ibsens kvinner" med Juni Dahr
- "Laura fra Lø" – kvinnen bak Nora med Anita Terese Eriksen
- Terje Vigen: Årets oppleser blir en kvinne!

Hamsundagene på HAMARØY

Ordfører i Hamarøy Rolf Steffensen

Rolf Steffensen, styreleder i Hamsun-Stiftelsen og nestleder i Hamsun-Selskapet om årets tema på Hamarøy:

Historien om Knut Hamsun er historien om et enkeltmenneskes vei til makt, ære og berømmelse, og samtidig er det historien om det samme menneskets fall. Historien er hans. Men den er ikke enestående.

Allerede under oppveksten på Hamarøy ble den unge Knut Hamsun selv et offer for nære tillitspersoners svik og maktmisbruk. Mot alle odds reiste han seg.

Etter mange års hardt og målbevisst arbeid vant han Nobelprisen, han ble en forfatter av verdensformat, en tid også et ikon i den norske nasjonsbyggingen. I lange perioder var han også svært aktiv og engasjert som skribent og samfunnsdebattant. Knut Hamsun hadde ikke annen makt enn det hans diktning ga ham. Han hadde ingen offentlige maktposisjoner, han hadde ingen organisasjon i ryggen, han satt ikke i noen stipendkomité, forvaltet ingen offentlige kultur-

"MAKT OG MORAL. Dette tema vil gjenspeiles i både litteraturseminaret og det øvrige programmet."

pengar. Men i sin diktning skriver han mye om ulike former for makt, og han skriver mye om de moralske dilemmaer et menneske kan havne i. Da han trådte feil før og under siste krig, bl. a. ved å hylle Hitler, måtte han tåle at det ble stilt alvorlige spørsmål ved både hans moralske og politiske gangsyn.

Helt fram til i dag har mange av hans hengivne lesere hatt problemer med å forene mannen som skildret naturens skiftninger og kjærlighetens innerste vesen så vart og stemningsfullt, med mannen som falt for nazismen.

Det er ikke til å undres over at mange etter krigen forventet innrømmelser og beklagelser fra Knut Hamsuns side. Men Knut Hamsun gav aldri etter for disse forventningene.

Med Knut Hamsuns personlige historie og etterkrigstidens debatt som bakteppe ønsker Hamsundagene 2008 å sette fokus på viktige og dagsaktuelle spørsmål: Hva er makt? Hvordan brukes - og misbrukes - makt i det offentlige rom og i våre private liv? Hva skjer med mennesker som har mye makt? Hva skjer med mennesker som mister sin makt? Hvilken rolle spiller moralske spørsmål i den offentlige debatt og i den enkeltes hverdag?

Makt og (u)moral på Hamarøy i august

Gerd-Liv Valla, Per Fugelli og Hans Fredrik Dahl til Hamsun-Selskapets litteraturseminar

Even Arntzen

Styreleder i Hamsun-Selskapet
Even Arntzen om litteraturseminaret 2008 på Hamarøy:

Hamsun-Selskapets litteraturseminar 2008 går av stabelen 6.-8. august, og i år er det overordnede tema på seminaret, i likhet med Hamsun-dagene 2008 forøvrig, "Makt og moral." Programmet er ennå ikke helt ferdigspikret, men det som iallfall er klart er at tidligere LO-leder **Gerd-Liv Valla** vil komme og holde et foredrag knyttet opp mot det å ha makt og så plutselig miste makt, mens spesialist i sosialmedisin, professor dr. med. **Per Fugelli** vil holde et foredrag med tittelen "Helsens mysterier. Hamsun som lærer i legekunst", der han med bakgrunn i Hamsuns forfatterskap vil rette fokus mot hvordan makt og goder påvirker menneskenes helse og trivsel.

Dessuten vil medie- og kommunikasjonsprofessor **Hans Fredrik Dahl** komme for å snakke om tematikken "Nazisme og moral". I tillegg har vi forhåpninger om at den velprofilerte NRK-journalisten **Hans-Wilhelm Steinfeld** vil bidra med et moralsk-politisk kommentator-foredrag, og at Hamsun-ekspert og litteraturprofessor **Atle Kittang** vil ta for seg emnet "Makt og (u)moral i Hamsuns forfatterskap".

Ut over dette vil det også bli en rekke enkeltforedrag om flere moralsk belastede skikkelser i Hamsuns forfatterskap, eksempelvis Mack (Pan, Benoni, Rosa), August-skikkelsen, Ane-Maria (Landstrykere, August), lensmann Geissler (Markens grøde) og jeg-skikkelsen i *På gjengrodde stier*. Altså et ytterst interessant program for årets seminar!

"Gerd-Liv Valla vil komme og holde et foredrag knyttet opp mot det å ha makt og så plutselig miste makt"

Hamsundagene på HAMARØY

Mariunne Apold er daglig leder i Hamsun-Stiftelsen Hamarøy og jobber med å produsere Hamsun-dager.

Marianne Apold, daglig leder i Hamsun-Stiftelsen og styremedlem i Hamsun-Selskapet, om det øvrige program på Hamarøy:

Hamsun-Stiftelsens totale arbeid med Hamsun-dagenes program foregår med årets tema "Makt og moral" i tankene; både forfattermøter, konserter, litteratur-seminaret og kunst-opplevelser vil forsøke å formidle dette spennende temaet. Siden det nå skal arrangeres Hamsundager hvert år de neste tre årene, ønsker Hamsun-Stiftelsen å bruke årets arrangement til å prøve ut noe nytt!

Mer litteratur: Det første man vil merke som besøkende er at dagene har et enda tydeligere fokus på litteraturen. Utover litteratur-seminaret skal spennende daglige forfattermøter sette sitt preg på festivalen!

Nytt åpningssted: Den offisielle åpningen av dagene vil i år bli lagt til Hamsun-gården i Hamsund. Det er hyggelig å kunne vise fram dette spennende området, og kunne få formidle all jobb som har vært gjort med å restaurere gården. I tillegg feirer vi Hamsuns fødselsdag den dagen og foretar kransenedleggelse ved bautaen.

Hamsuns barndomshjem i Hamsund

Variert program: Årets Hamsundager vil gi deg nye unike opplevelser innen litteratur, kunst, teater, musikk, folkeliv med mer. Det er en glede å kunne fortelle at årets åpningskonsert i Hamarøy Kirke blir med Lill Lindfors og Ketil Bjørnstad.

Lill Lindfors skal syngje på åpnings-konserten i Hamarøy kirke.

NRKs Studio *Sokrates* med Knut Borge i spissen kommer for å lage to program om Hamsun og Freud. I kombinasjon med flott jazzmusikk vil dette bli en unik opplevelse.

Vi satser også på å følge opp suksessen fra 2006 med Litteraturjam - hvor akkurat DU kan få lese dine tekster, formidle favorittforfatteren din eller fortelle en historie.

Årets Festivalforteller (ikke offentliggjort navn ennå- følg med på hjemmesiden eller les neste Hamsun-Nytt), vil formidle Hamsun-tekster på sin unike måte.

Følg med på Facebook eller hjemmesiden: Programmet oppdateres fortløpende - og skal være fullstendig på plass i løpet av mai måned. Er du interessert i å få vite hva som skjer, meld deg inn i Hamsundagenes egen side på Facebook! Ellers er vår hjemmeside stedet for informasjon, også når det gjelder overnatting: www.knuthamsun.no

Billetter, overnatting og videre informasjon:

Hamsundagene vil i år for første gang ha billettsalg på nett via www.billettluke.no. Dette skal være på plass om kun kort tid. For informasjon om Hamarøy og Nord-Salten se www.hamsuns-rike.no.

Hjertelig velkommen
til Æventyrlandet
Hamarøy og
Hamsundagene 2008!

Hamsundagene i GRIMSTAD

Ola Veigaard foran kulturhuset i "Dikternes By"

"Som kjent var både
Ibsen og Hamsun sterkt
interessert i damer!"

**Ola Veigaard, styremedlem i
Hamsun-Selskapet, om
arrangementet i Grimstad:**

Planene for årets Ibsen- og Hamsundager begynner å ta form. Årets "dager" er lagt til tiden 6.- 10. august, og mange programposter er allerede i boks. Årets tema er "Kvinner", og som kjent var både Ibsen og Hamsun sterkt interessert i damer!

Mye av oppmerksomheten i programmen går direkte på Nora-skikkelsen, - og teaterforestillingen "Ibsens kvinner" med Juni Dahr spilles torsdag, 7. august. Dessuten er Anita Terese Eriksen invitert til å vise "Laura fra Lø", - det er den personen som de fleste regner for å være

mønster for Nora i "Et dukkehjem". Et teatergjestespill fra København med et Hamsun-stykke tror vi vil vekke mye oppmerksomhet, - spille-dager er 9. og 10. august

For 20. gang skal Terje Vigen fremføres i "Viga" der mytene sier at han bodde. Det knytter seg stor spenning til årets valg av oppleser: det blir en kvinnc! Se neste nr. av Hamsun-nytt!

En mengde andre programposter fyller dagene med varierte opplevelser: sykkelbyen Grimstad er seg sitt ansvar bevisst og arrangerer sykkelløp: "På to hjul med Ibsen og Hamsun"! Her blir skjærgårdstur med skønnerten "Solrik", og "Ibsen-rock" på Kirkeheia

Juni Dahr –her som Jeanne d'Arc – skal vise "Ibsens kvinner" i Grimstad

Programmet vil bli lansert omkring 1. april, og vi regner med stor interesse fra selskapets medlemmer. Alle detaljer vedrørende billett-bestilling, priser, overmatting – og selve programmet – vil bli lagt ut på Internett, se neste nr. av Hamsun-Nytt!

HAMSUND

Renoveringen som har vært utført på Knut Hamsuns barndomshjem i Hamsund i 2007 ble 150.000 kroner dyrere enn Salten Museum hadde regnet med. Arbeidene med fundamentering på våningshuset ble mer omfattende og dyrere enn antatt og er hovedårsaken til overskridelsen. Murarbeidet har også avdekket en del skader som nå er utbedret. (*Avisa Nordland* 31.12.07)

HAMSUNSENTERET

Jobber videre med utstillingen: Hamsun-Selskapets styreleder, førsteamanuensis Even Arntzen vil bli delvis kjøpt fri fra jobben sin ved Universitetet i Tromsø våren 2008 for å fortsette arbeidet med utforming og innhold i utstillingen på Hamsunsenteret. Arntzen var frikjøpt også høsten 2007. Arbeidet dreier seg i all hovedsak om å fremstille tekster og sitater fra Hamsuns samlede verker til bruk i utstillingen. (*Avisa Nordland* 04.12.08)

"Hamsun skal ikke være noen nordnorsk husgud, han er en satellitt og en kunstner som tåler å både bli gjentolket, teoretisert og ironisert over."

Ronald Nilsen Altinius

Ronald Nilsen Altinius (43)

Litteraturformidler ved Hamsunsenteret fra 1. april 2008

Saltdalingen Ronald Nilsen Altinius (43) er ansatt som litteraturformidler ved Hamsunsenteret fra 1. april. Altinius har på forskjellige plan virket

Seks favoritter:

Musikk: Bob Dylan, *Desire*. Den hese stemmen og det knitrede fiolinspillet bergtok meg allerede som 12-åring og sitter i ennå. Foreldrene mine hadde butikk. Min far satte platen i stativet. Jeg tok den ut.

Mat: Gammelsalta sei. Fisk som røkt kjøtt. En genial rett som jeg håper å få servere på Hamsunsenteret. Retten gir meg også anledning til å dyrke min lidenskap for akevitt. Kanskje burde vi lage en Hamsunakevitt?

Fjell: Vår hytte Serga ved nordre Bjellåvann. En laftet koie satt opp av min bestefar og fem andre under krigen. Sjæl. Historie og mystikk. Stedet dit du kommer frem.

By: Istanbul. I juni drar jeg til Istanbul for tredje gang på tre år. Her kan du gå igjennom verdenshistorien på en dag, se på de samme mosaikkbildene som møtte Sigurd Jorsalfar i 1109, og ende opp i strøk mer elegant enn Paris. Orhan Pamuks bok *Istanbul. Byen og minnene* er den eneste bok jeg med engang jeg var ferdig med den, begynte å lese på nytt igjen. Også Hamsuns beskrivelse av Konstantinopel da! Bedre reiseskildring finnes knapt.

Forbilder: Mine to gutter Jonas og David. Og min kjæreste i Bodø. Mennesker som drar meg opp, og som jeg kan strekke meg etter.

Favorittsitat: "Hesten stod og ventet". En elskovsscene fra *Pan*. Slik skrives det ikke lenger.

med Hamsun helt siden slutten av 80-tallet. Som journalist har han dekket Hamsundager fra Madrid, Paris, Brno, København, Tromsø og Hamarøy.

I 1993 var Altinius, som eneste journalist på oppdrag fra blant annet Adresseavisa, Aftenposten, Berlingske Tidende og VG, tilstede under filmminnspillingen av *Pan* i Thailand. Han har også skrevet essays om Hamsun og holdt en rekke foredrag både i inn- og utland. I 2002 holdt Altinius foredrag under Hamsundagene på Hamarøy. Temaet var Hamsun, Østen og nittitallsdiktningen. Et emne som har opptatt Altinius helt siden han gjorde ferdig sin hovedfagsoppgave om Hamsun og buddhisme ved Universitetet i Oslo i 2001. Denne våren avslutter han en bok med arbeidstittelen: *Ylajali! Skandinavisk orientalisme 1890-1914*.

Frem til høsten vil Altinius operere fra et ambulerende hjemmekontor med basene Russånes, Bodø og Oslo.

Jobbingen vil være konsentrert om det litterære innholdet i Hamsunsenteret. Når Altinius tar fri fra Hamsun, er han en aktiv friluftsmann som ser frem til å utforske Hamarøys natur og mystikk.

”En klar målsetting for mitt arbeid ved Hamsunsenteret er at dette bygget med moderne virkemidler og formidlingsteknikker skal gjenspeile den motsetningens dynamikk som så sterkt finnes tilstede i Hamsuns liv og virke. Vår historie og vår samtid skal fortelles gjennom Hamsun på en måte som kommer til å vekke oppsikt. Ikke minst i utlandet. Hamsun skal ikke være noen nordnorsk hugud, han er en satellitt og en kunstner som føler å både bli gjentolket, teoretisert og ironisert over. Det skal Hamsun-senteret gjøre på en måte som det aldri er blitt gjort på før,” sier Altinius.

Annonse

Boka *Nordnorske anmeldelser av Knut Hamsuns bøker 1912-1959* til salgs.

Begrenset opplag. Innbundet i vakkert omslag. Bilder fra landsdelen. En bok *alle* Hamsuninteresserte bør ha. Pris 220,- portofritt levert.

Nils Aagaard-Nilsen

Villaveien 11

8300 SVOLVÆR

Tlf 760 70773

e-post: nilsaan@lofotkraft.net

Direktør og kommunikasjonsleder søkes: I desember 2007 ble de tre første stillingene ved Hamsunsenteret utlyst. "Vi er veldig glad for at Ronald Nilsen Altinius har takket ja til jobben som litteraturformidler," sier prosjektleder Nina Frang Høyum. "Altinius er en utrolig entusiastisk fyr."

Når det gjelder søkingen til direktør-jobben og stillingen som kommunikasjonsleder, er søkergrunlaget for tynt, og det jobbes nå videre for å få flere søkere. Fire hadde søkt jobben som kommunikasjonsleder, og bare en som direktør. "Vi må fortsette letingen etter kandidater," opplyser Nina Frang Høyum, prosjektlederen for Hamsunsenter AS. "Vi har så langt ikke bestemt oss for om vi skal utlyse jobben på ny, ta direkte kontakt med aktuelle kandidater eller om vi skal velge en kombinasjon av disse to mulighetene." (*Avisa Nordland* 10.01.08, 15.01.08, 28.02.08)

Hamsun-skatt kjøpt til Hamarøy: Da det ble kjent gjennom *Dagbladet* den 21. oktober at en verdifull Hamsun-boksamling var til salgs, engasjerte Hamsun-forsker Lars Frode Larsen seg umiddelbart for å sikre denne skatten til Hamsunsenteret. Samlingen omfatter alle boktitler i første-utgave som Hamsun selv besørget, med unntak av ungdomsverkene. Bøkene skulle selges under ett og viste seg å være i usedvanlig bra stand. Prisen var satt til 750.000 kroner, men ble underveis i prosessen justert ned til 600.000 kroner. Det var SpareBank 1 Nord-Norges sponsorpenger for Hamsun-

senteret på 1 million kroner som gjorde kjøpet mulig. Bøkene blir foreløpig oppbevart i et bankhvelv i Oslo, deretter skal de fraktes til Bodø, og stilles ut i lokalene til SpareBank 1 i Bodø, før de fraktes til Hamsunsenteret på Hamarøy i 2009. (*Dagbladet* 12.12.08)

Merkostnader: Prisøkningen i bygg- og anleggsbransjen og en del utvidelser på prosjektet er årsaken til at Hamsunsenteret kommer til å koste 20 millioner kroner mer enn budsjettet. Den planlagte arealøkningen på 250 kvadratmeter utgjør 5 millioner i merkostnader, resten skyldes prisstigninger for materiell og lav arbeidsledighet og arbeidspress i byggebransjen.

Arealutvidelse: Av Hamsunsenterets utvidelse på 250 kvadratmeter skal 80 kvadratmeter brukes til et mellombygg for å oppgradere publikumsgarderobes og lagre, mens auditoriet/kultursalen skal økes med 110 kvadratmeter for å forbedre scenekapasiteten og artistgarderobene, samt tilretteleggelse for flere kontorer. I tillegg er det nødvendig med en utvidelse av teknisk rom i kjelleren på 80 kvadratmeter, bl.a. for å få plass til en trykktank på 60 kubikkmeter til et sprinkleranlegg. Det offentlige vannverket er ikke i stand til å levere tilstrekkelig vanntrykk til at et sprinkleranlegg kan fungere.

Vei og parkeringsplasser: Arbeidene med å bygge vei til Hamsunsenteret og opparbeiding av parkeringsplasser er i gang. Det bygges

400 meter vei fra riksveien til senteret og parkeringsplasser for busser, bobil og 60 privatbiler. Arbeidene må være ferdig i mars når arbeidet på bygget blir påbegynt.

Det er ryddet skog og kritt hvor Hamsunsenteret skal bygges (fotografens ståsted). Arbeidene med vei og parkeringsplasser er i gang. I bakgrunnen Hamarøy kirke og prestegården

Realiseringsprosessen dokumenteres: Hamsunsenteret AS har tilbudt Nordland Film AS 600.000 kroner i produksjonstilskudd for å lage en 28 minutter lang dokumentarfilm om realiseringen av Hamsunsenteret. De totale kostnadene er beregnet til 1,2 millioner kroner. Hamsunsenteret ønsker en film som både dokumenterer oppføringen av bygget og valgene som foretas med hensyn til realiseringen av utstillingen, som utgjør innholdet i senteret. Filmen vil bl.a vise grunnsteinsnedleggelsen, seminar under Hamsundagene 2008, arbeidet med grunnboken til utstillingen, produksjon av utstillingen og et intervjuportrett med arkitekten. En grovredigert versjon av filmen skal være klar til åpningen

av Hamsunsenteret 4. august 2009, mens den endelige filmen muligens også vil inkludere åpningen av senteret.

Webkamera: Det er igjen mulig å følge med i byggeprosessen via webkameraet som er installert i tårnet til Hamarøy kirke.

Nina Frang Høyum meddeler følgende: "Signalene mellom kamera og oppdateringsenheten er ikke fullt ut tilfredsstillende, slik at bildene oppdaterer seg kun hver tredje eller fjerde dag. Det er mulig dette kan ordnes på - jeg har sendt forespørsel videre til dem som har greie på sånt!"

Det er en lenke til web-kameraet på Hamsunsenterets hjemmesidene www.hamsunsenteret.no - et meny punkt på øverste linje. Eller direkte her:

<http://www2.digibib.no/hamsunsenteret/hamsunsenteret.jpg>

HAMSUN-STIFTELSEN

SpareBank 1 Nord-Norge viderefører samarbeidsavtalen med Hamsun-Stiftelsen og gir et årlig tilskudd på 100.000 kroner. Marianne Apold, Stiftelsens daglige leder, er svært glad for å ha fått tryggere økonomiske rammer og mer forutsigbarhet for jobben. "Det er svært hyggelig å oppleve at det lokale næringslivet ser nytteverdien av samarbeid med kulturlivet," sier hun.

MUSIKK

Kunstnere knytter kontakt gjennom Hamsun-dikt: *Mørke Nu i Bodø* gjennomførte i høst 2007 en to dagers fagsamling i Hunstadsenteret, med Knut Hamsuns dikt og Helle Solbergs musikk som tema. Tittelen for det tverrfaglige verkstedet var "Musiske Hamsun – art in progress". 50 distriktmusikere, sceneinstruktører og dramastudenter jobbet ifølge *Avisa Nordland* (02.11.07) med "å vrenge fem dikt av Hamsun for å finne musikken i dem". Målet var ikke fremføringen (som allikevel fant sted den 2. november 2007), men prosessen underveis. Det gjaldt å knytte kontakter og å ta lærdom av å finne et felles scenisk språk, sa seminarleder Tor Ove Karlsen.

Unge Hamsun blir opera: Forfatter Edvard Hoem og komponist Knut Anders Westad er i gang med å skrive Kristiansundsoperaens bidrag til Hamsun-året i 2009. Tittelen er "Unge Hamsun", og handler om forfatterens opphold i Kristiansund vinteren 1892. Mens han gjestet byen skrev han på romanen *Mysterier*. Den nye operaen vil handle om Knut Hamsuns forhold til byen han møtte og miljøet han vandret i. Operaen får sin fremføring under opera-festukene 2009. (*Adresseavisen* 18.01.08)

Victoria på Eide oppvekstsenter i mai 2008: I Grimstad er det igjen planlagt fremføring av Eides musikkteater *Victoria*, som ble satt opp første gang i 2006. Stykket er

Hamsuns Victoria fra 1898 inspirerer fortsatt den unge generasjonen, også etter mer enn 100 år

basert på Knut Hamsuns roman, og er et tverrfaglig prosjekt som involverer flere fag i skolen og som har som intensjon å samarbeide med kulturskolen og Eide kulturforum. Målsettingen med prosjektet er bl.a. at elevene skal oppleve mestring, og at de skal motiveres i forhold til den daglige undervisningen. Kulturutvalget i Grimstad kommune bevilget 32.000 kroner i tilskudd. Forestillingene er planlagt i Catilina den 22. og 23. mai 2008

Lom-kabaret blir CD: Sommeren 2007 så 1300 personer kabareten *Diktarplager i Lom* i tre utendørs forestillinger på Nordal, på Lillehammer og i skolene i Lom og Skåk. Den har forankring i Lom-dikterne Knut Hamsun, Olav Aukrust og Tor Jonsson. I januar 2008 spilte

gruppen inn en CD med kabaretsanger som holder samme nivået av henholdsvis humor og alvor som forestillingene. "Vi vil ikkje gjera det så finkulturelt, gjerne litt uhøgtideleg i ein sjanger som også vil fenge ein ny generasjon," sier Endre Sják. Han og Reidar Svare, Lars Bakke, Ole Foss, Ole Johnny Bekkemellem, Andreas Wagner, Aslak O. Brimi og Hildegunn Hovde tar også sikte på å lage en ny kabaret til Hamsun-jubileet 2009. (*Gudbrandsdølen Dagningen* 08.01.08)

FILM

Var Kaukasus-reisen så sentral for Hamsuns forfatterskap som regissør Olga Zhgenti vil ha det til? På bildet med Jack Berntsen på Skogheim, sommeren 2002

Olga Zhgentis film *Knut Hamsun's Caucasian Mysteries* ble vist på den 4. Internasjonale Hamsun-konferansen i Tromsø høsten 2007. Den handler ikke bare om Hamsuns Kaukasus-reise, men om hele Hamsuns liv og forfatterskap. "Hvorfor da kalle den *Knut Hamsun's Caucasian Mysteries*?" spør Henning Howlid Wærp i avisen *Nordlys* (24.10.08).

"Er det et ledd i georgisk nasjonalisme å skulle fortolke hele Hamsuns liv og forfatterskap gjennom denne ene reisen?" Wærp finner så uansett gode grunner for at filmens tittel kanskje slett ikke er dårlig valgt og at Hamsuns reise til Kaukasus må vektlegges spesielt i sammenheng med dikterens liv og forfatterskap.

Det var Knut Hamsuns eneste reise i den forstand at han bare denne gangen reiste for reisens egen skyld. Bare denne reisen ble det også en egen bok av. Det viktige som skjer underveis er at ting begynner å minne Hamsun om barndommen. "Reisen inn i nye områder blir også en reise tilbake i eget liv, til erindringssteder. (...) Jo lenger han kommer bort, jo mer nærværende blir fortiden." Ved hjemkomsten bestemmer Hamsun seg for å besøke foreldrene på Hamarøy, for første gang etter 21 år. Heretter bruker Hamsun betegnelsen "Æventyrland" ikke om Russland og Orienten, men om Nordland.

Wærp mener Zhgentis film også er interessant fordi den gir et fremmed blick på Norge. Hun ser det spesielle i det som er vanlig i Norge. Men hennes tolkning av Hamsuns metafysiske kaukasiske feber som virkelig sykdom, med sykehus og doktor i Tblisi, er nok en feil, mener Wærp.

TEATER

Enda en pris for Isak: Etter sin innsats som Isak i Markens Grøde på Nasjonalteateret ble Sven Nordin tildelt Kritikerprisen for teater 2006/

2007 den 8.11.2007. "Nordin gestaltar ein solid og imponerande Isak-Figur," sa Norsk Kritikerlag i begrunnelsen (*Klassek* 09.11.08). Høsten 2007 hadde Nordin også fått Hedda-prisen for årets beste mannlige hovedrolle.

Teaterregissør Sebastian Hartmann har fått stor publikumsoppslutning med sin versjon av Markens Grøde.

Gjennombrudd: "Med teater-suksessen *Markens Grøde* fekk tysk regiteater eit gjennombrøt på norske scener i fjor," skriver *Klassekampen* (1.2.08). Regissør Sebastian Hartmann kommer tilbake til Nasjonalteatret til våren for å sette opp *Leonce og Lena* av Georg Büchner. "Hartmann kjem til dekkja bord no, når han også har fått publikumsopp-slutnad. Så gjenstår det å sjå korleis det går når han ikke kjem med Hamsun, men med Georg Büchner."

Hamsuns *Sult* åpnet det nye Skuespillhuset i København: Jon Fosses roman *Sult* var med på å åpne det nye Skuespillhuset til Det Kongelige Teatret i København i februar 2008. Huset ligger vis-à-vis den nye Operaen med storslagen utsikt over kanalen

til Holmen og har tre scener med henholdsvis 650, 200 og 100 sitteplasser. Teatret ville ha et nordisk repertoar som åpning. *Sult* skal spilles på Lille Scene, samtidig som Ingmar Bergmans *Høstsonaten* med Ghitta Nørby i hovedrollen spilles på den mellomstore Portscenen og *Hamlet* på Store Scene. (*Bergens Tidende* 16.02.08)

Ingen god idé å dramatisere *Sult*?

"Verken Jon Fosse eller Det Kongelige Teater klarer å overbevise meg om at det var en god idé å overføre et av modernismens litterære hovedverk til scenen. Så mye i Hamuns *Sult* må ofres, som denne oppsetningen ikke klarer å kompensere for, at resultatet ikke blir helt tilfredsstillende. Forestillingen oppleves mer som en fremvisning enn som det intenst dirrende dramaet Hamsun skildrer," skriver Jan H. Landro i *Bergens Tidende* (24.02.08) etter premieren i København. Allerede den 28.11.08 hadde *Dagsavisen* spurt Jon Fosse om han syntes at det var riktig å forvandle *Sult* i et teaterstykke. "Vel, kanskje det er feil," svarte Fosse. "Men nå tror jeg, ubeskjeden som jeg er, at dette blir bra. Jeg opplever det som en stor glede å få arbeide med disse fine, kloke tekstene." Og måtte han fylleriste Hamsun i prosessen? - "Ja, det har vært nødvendig for å skape dramatik av romanen hans. Men jeg vil si at jeg herjer aldri med klassikerne i den forstand at jeg endrer dem eller moderniserer dem, jeg har altfor stor respekt for Hamsun til å gjøre slike inngrep."

Slik presenterte Catrine Telle seg i Dagbladet den 05.01.08 i sammenheng med nytt Hamsun-opppdrag fra Riksteatret

Catrine Telle jobber med jubileumsteater for 2009: Tidligere teatersjef Catrine Telle, nå fast ansatt ved Nasjonalteatret, er utpekt for å regissere flere store forestillinger under Hamsunjubileet i 2009 i samarbeid med lokale krefter. "Jeg har vært på Hamarøy, i Lom og i Grimstad for å se hvilke muligheter som finnes. Oslo kjenner jeg jo," sier hun. "Det skal lages fire spesialtilpassede forestillinger, og hvert sted har jo fått sin Hamsunroman. Her skal være innslag av lokalkoloritt, og det skal være på et høyt kunstnerisk nivå." (*Grimstad Adresstidende*, 24.01.08)

KUNST

Edel håndskrift: I en utstilling i Galleri Brevik i Tromsø viste keramikeren Ingun Dahlin bl.a. et objekt kalt "Brev til Marie". Hun hadde fotografert små fragmenter fra kjærlighetsbrevene av Knut og Marie Hamsun og dekorert en av

sine kvinnelige leirfigurer med Knut Hamsuns fine håndskrift.

Dahlin sier til avisen *Nordlys* at "det er litt for lite fokus for tida på å være edel. Det jeg ønsker med det jeg gjør er at det skal bringe med seg noe godt" (14.02.08)

Hamsun-relaterte akvareller: På Hamsungalleriet på Tranøy er utstillingene for 2008 allerede klare. Ved siden av Rita Lindberg Pettersens oljemalerier kan man se Hamsun-relaterte akvareller av Ragnar Almén fra Åsgårdsstrand. Også galleriets faste kunstner Bjørnar Meisler kommer til å stille ut nye arbeider.

Hamsungalleriet på Tranøy

I år blir det tre lokale fotografer på svabergene: Kjell Fredriksen (Skutvik), Asgeir Kvalvik (Kjøpsvik) og Per Martin Jæger (Esfjord) er de tre fotografene som skal stille ut bilder på svabergene utenfor Tranøy i år. Utstillingen åpnes i juni.

BREV

Et brev fra Knut Hamsun til sønnen Tore, stemplet i Grimstad den 24.02.1939

Brevtyveri: Universitetsbiblioteket (UB) i Bergen prøver fremdeles å skaffe seg oversikt over brevarkivene for å slå fast hvorvidt de har blitt utsatt for tyveri. Brev fra og til kjente forfattere, deriblant Hamsun, kan ha forsvunnet. Arkivene må undersøkes før man kan si hvor mange og hvilke brev som har forsvunnet. Dette arbeidet kommer til å ta tid. Politiet mistenker en nå avdød mann som jobbet en årrekke i arkivene til UB. De tror at han gjennom mange år kan ha stjålet brev og frimerker som var lette å omselte, og det fryktes at også Bolette Pavels brevsamling er berørt, som inneholder bl.a. 80 brev fra Hamsun til Bolette.

Brevsalg: I november 2007 ble 26 brev fra Knut Hamsun om den såkalte navnesaken lagt ut for salg. Som kjent insisterte dikteren på at ingen andre skulle ha lov til å bære navnet Hamsun, heller ikke broren Thorvald Pedersen eller nevøen Almar Pedersen. Almar krevde 8000 kroner for å frasi seg navnet

Hamsun, fire ganger så mye som onkelen hadde tilbudt. Da gikk Hamsun til retts sak, som han tapte. Hamsun anket til høyesterett, men underveis ble det så inngått forlik mellom partene.

NYTT OM HAMSUNS BØKER

Pan, Löwenthal, Adorno: Kjell Jørgen Holbye ble ferdig med en hovedoppgave om Hamsuns *Pan* i høst 2007, beretter Espen Grønnlie i spalten *Grønnlies antiquariat* i *Morgenbladet* (05.10.08). "Stikk i strid med Frankfurter-Marxisten Leo Löwenthal argumenterer Holbye for *Pan* som et progressivt modernistisk verk. Faktisk oppfatter han parallellen til en annen Frankfurter-Marxist,

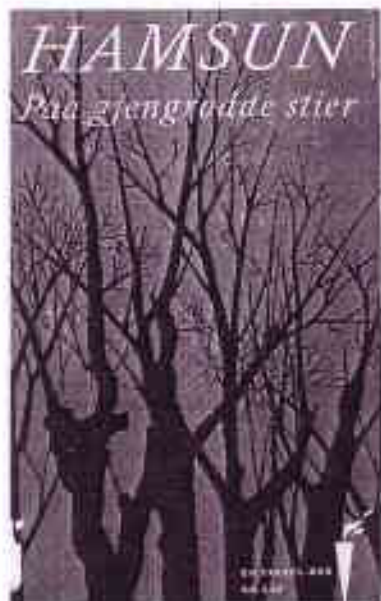

Pan som paperback fra 1954

Adorno, som relevant." I en felles artikkel i *Morgenbladet* (04.01.08) presiserer Holbye og Grønnlie at det er feil å redusere *Pan* til et romantisk ideal om å vende tilbake fra det moderne livet til naturen. "Slik vi leser *Pan* er Glahn en slags personifisering av dialektikken mellom det mytiske og det opplyste.(...) *Pan* viser det skadelige både i bemektigelsen av naturen og i den naive bejaelsen av den. (...) *Pans* latter er rettet mot dem som naivt mener at det finnes noe slikt som en utvei i den regressive naturdrømmen. For i *Pan* er det ingen veier som fører ut, bortsett fra kunsten. Å returnere [fra det moderne og sine beskadigelsesmekanismer] til en mytisk utopi er fåfengt: Det vil innhente den som forsøker. Naturidyllen er dødelig. Bare i vitnesbyrdet om lidelsen finnes det en kime til mening. Dermed etableres det en modernitetskritikk som er i behov av en mer kompleks tolkningsmodell: Adornos filosofi kan være en slik."

Glahn med Æsop (Oskar Kokoschka)
Bildet var til salgs på internett i 2007.

Paa gjengrodde Stier som Fakkell-bok fra Gyldendal, 1964

Paa gjengrodde Stier: Tidligere sogneprest i Strømsø og Fjell, Terje Ellingsen, holdt foredrag om Hamsuns *Paa gjengrodde Stier* den 25.1.08 i Drammen. Ellingsen som er oppvokst i Hamarøy, kommer bl.a. med interessant lokalkunnskap i sin analyse av figuren Martin fra Kløttran. Han mener i sin konklusjon at Hamsun ga ut sin siste bok for å "forsvare og forklare seg angående sin holdning og sin opptreden under krigen. Han mener han har hatt aktverdige motiver for det han har gjort, og vil gjerne møte for retten og få sin dom der som et ansvarlig og tilregnelig menneske. (...) Knut Hamsun var ikke den som pleide å be om forlatelse for ting som han hadde gjort. Men når en ser denne

boken og sammenligner den med det som han har skrevet i krigsårene om politikk og dagens aktuelle spørsmål, må en jo si at forskjellen og omslaget er så stort at den nye boken virker som en eneste innrømmelse av at han har vært på avveier og skrevet mye dumt og dårlig, og at han nå forsøker å rette opp dette ved å vise mer av sin egentlige identitet. Enten han sier det med klare ord eller ikke, viser han at han nå vil være ferdig med dumhetene som kom da han ville spille en rolle han slett ikke var skikket for. Så forsøker han å si "om forlatelse" med en ny bok hvor han vil gå på de gamle, rette veiene igjen." Utdrag fra foredraget er gjengitt ved slutten av dette heftet.

Hvem var Ylajali? Lars Roede, direktør av Oslo Bymuseum, opplyser følgende om modellen for Ylajali, den uopprøplige kvinnen i Hamsuns roman *Sult*: "Ylajali skal ha bodd i leiegården på St. Olavs plass 2. Kan så være, fordi Hamsun plasserer henne utvetydig i gårdens 2. etasje. Der bodde hun hos sin far, agent J. A. Happolati, oppfinner av den elektriske salmebok. Det kan tenkes at Happolati er et pseudonym for Olaus Johnsen, født i 1830 i Christiania. Ifølge folketellingen i 1875 bodde han i denne gården med sin kone Caroline, deres tre sønner (hvorav den ene het Tordenskjold Johnsen), og deres eneste datter Nathalie. Hvis hypotesen holder, er Ylajali faktisk identisk med frk. Nathalie Johnsen, født i Christiania i 1858, og altså omtrent jevnaldrende med Knut Hamsun.

Faren Olaus Johnsen er ellers en interessant skikkelse som fortjener oppmerksomhet. Folketellingen oppgir treffende at yrket er "Gaardeier (bygger og kjøper og selger)". Han skal ha oppført og eid praktgården på St. Olavs plass 2. Og han fortjener yrkesbetegnelsen, for han var en av de største eiendomsspekulantene i sin samtids Christiania, byggherre for et utall av leiegårdene som satte et varig preg på bybildet.

Den andre mulige Ylajali-kandidaten bodde vegg i vegg – Margarethe Roede, eneste datter av handelsmann Lars Roede. Men hun var født i 1869 og rimeligvis for ung til å være den kvinnelige hovedpersonen i *Sult*. Vi må la frk. Johnsen være første mistenkte."

DEBATT

For mye språkfetisjisme? Per Bjørnar Grande mener i *Aftenposten Morgen* (07.10.08) at kvaliteten på en roman ikke kan måles på språket. "Habile forfatterskap munner ut i mer vesentlige kriterier enn språk. Jeg har selv, flerfoldige ganger, opplevd Hamsundebatter som kveles idet en i overspent selvhøvdelse sikrer sin litterære kapital ved å poengtere Hamsuns fabelaktige språk. Og alle rundt istemmer: Aaaa, Jaaaa, Hamsuns språk! Og så er Hamsundebatten over, mens en mindre språkfetisjistisk holdning ville ført til verdifulle diskusjoner (...) [Det er] vanskelig å finne kriterier for et mesterverk. Men utenfor språkgitrene må man i alle fall."

Gerd Liv Valla sammenligner seg med Hamsun: I et portrettintervju med *Dagbladets Magasin* (20.10.08) sier Gerd Liv Valla følgende om Fougner-utvalgets granskning: "Det var ikke noe vedtak på at det skulle være en granskning. Det skulle være en gjennomgang. (...) Framtredende professorer som står milevis unna meg politisk har sagt at den ikke holder mål. Det kan ikke være sånn i Norge i 2007 at psykiatere kan fri seg fra etikken gjennom å opptre som konsulenter. Vi har sett bruk av psykiatri i Norge tidligere også. Hamsun er et åpenbart eksempel i dette tilfellet. Jeg håper at ingen flere skal bli nødt til å oppleve det samme som meg. (...) Man kaller det inkvisisjon. I det ordet ligger at etterforsker, anklager og dommer er en og samme person. Du har ingen ankemuligheter. Rettssikkerhet skal ikke være pynt på kaka, men i denne sammenhengen er alt vi forbinder med rettssamfunnet borte. Når de i tillegg trekker inn psykiatere som karakteriserer og nesten diagnostiserer uten en eneste metodisk tilnærming, da er vi ganske ute å kjøre." Valla har sagt ja til å holde foredrag på litteraturseminaret under Hamsundagene 2008.

Hamsuns Plass i Oslo skaper fortsatt debatt: Forslaget om å oppkalle en plass i Oslo etter Hamsun ble nedstemt i bystyret/rådet, men det er etter dette kommet et nytt kulturbyråd, Torger Ødegaard (H), som har uttalt seg positivt om en ny søknad. Christian Schlüter, leder av Hamsun-Selskapet avd. Oslo, med-

En Hamsun-Plass i Oslo har fremdeles en sjanse: Christian Schlüter, leder i Hamsun-Selskapet i Oslo, kommer til å levere søknaden en gang til.

delar at det er planlagt å sende inn det samme forslaget før sommeren, eller like etter. Debatten om hvorvidt det er riktig å oppkalle en plass etter Hamsun går imidlertid videre.

JUBILEUMSNYTT

Hamsun-Stiftelsen forbereder jubileumsarrangement i St.Petersburg i 2009

Store Hamsun-planer for Russland i 2009: Hamsun-Stiftelsen i Hamarøy forbereder internasjonale Hamsun-dager i St. Petersburg i Russland i november 2009. Programskissen er meget omfattende og vil kunne resultere i et av de største norske kulturarrangement i Russland noensinne. "Det forutsetter at en rekke nasjonale institusjoner og

organisasjoner bidrar i det Hamsun-faglige arbeidet. De profileringsmessige resultatene for Hamarøy, Nordland og Norge kan bli svært gode gjennom en slik satsing,” sier nærings- og samferdselsjef i Nordland Fylkeskommune, Jørn Sørvig. (Avisa Nordland 11.02.08)

Hamsunjubileum i Grimstad: Det er oppnevnt en lokal jubileumskomité for Hamsun 2009 i Grimstad, og ordfører Hans Antonsen er formann. I slutten av januar hadde Prosjektforum – som er Nasjonalbibliotekets referansegruppe for jubileet – møte i Grimstad, og der ble noen av planene lansert. Bl.a. vil Agder teater vise en Hamsun-relatert forestilling i steinbruddet i Fjæreheia i juli/august 2009, og også i september vil denne storslåtte scenen bli tatt i bruk til jubileet. Som kjent er Grimstad valgt til å presentere det siste av fire nasjonale jubileumsprogrammer, og et gjennomgående tema vil være ”Paa gjengrodde Stier”. *Tekst: Ola Veigaard*

Hamsunlaget i Lom feirer 10-årsdagen: Med en tilstelning på Kvila pensjonat i Garmo feiret Hamsunlaget i Lom sitt 10-års-jubileum den 24.11.07. Laget har en stabil medlemsmasse på 50 personer, sier leder Torunn Kjæk. Målet for stiftelsen er å spre kunnskap om Hamsun og ta vare på minnene som er knyttet til forfatterens første leveår. Etter den totale restaurering av Hamsunstugu som hadde blitt tatt av flommen, jobber man nå med planer for Hamsunåret 2009.

HAMSUN I SKOLEN

Klasse 3B på Frydenlund vgs i Narvik syntes det var flott å jobbe med Hamsun og reise til Hamarøy. Foran 3. fra venstre: norsklærer Randi Eilertsen.

Tips på nett for norsklærere: Frydenlund vgs i Narvik arbeider med Hamsun som særemne i norsk. En viktig del av arbeidet er at de leser litteratur som kan relateres til Nordland, spesielt Hamarøy, som forberedelse på en ekskursjon til Hamarøy som Hamsuns ”hjemland”. Frydenlund vgs har prøvd ut ulike lokasjoner på Hamarøy og har ut fra elevenes tilbakemeldinger erfart hva som er mest interessant og virker best på elevenes litterær kunnskap og forståelse. Om litt gjøres disse erfaringene tilgjengelig på skolens nettside:

www.frydenlund.vgs.no

Siste nytt!

Det blir Hamsun på frimerke i 2009. Hamsun-Selskapets Oslo-avdeling, ved tidligere leder, Leif Mevik, mottok den 28.02.08 et brev fra posten med bekreftelse.

LESERINNLEGG

Hvorfor skrev Hamsun *Paa gjengrodde stier*?

(utdrag)

Terje Ellingsen, terellin@frisurf.no

Martin fra Kløttran – den gudfryktige vandrer

Det særegne ved Martin fra Kløttran, foruten at han hører hjemme i Hamarøy og derfor trer frem som en representant for barndommens rike, er at han ikke bare kommer vandrende som en enkel og litt rørende person, men som en mann med et ærend. Det han egentlig oppsøker Hamsun for, er at han skal si ham ”et eneste ord: at nu må du beskikke dit hus. Det er påtide. Du er en gammel mand.” Og Hamsun forstod hva han mente: ”Vi tidde begge, og han sa ikke mere. Ingen præken, han hadde det gode skjøn og tyndet ikke ut sine ord.”¹

Noen predikant ville nok Martin ikke kalle seg. Han talte ikke, sa han, det hadde han ikke lærdom eller kunnskaper til.² Han bare snakket med folk og bad til Gud. Kom han til et hus hvor de hadde husorgel, spilte han gjerne på orgelet og sang for dem. Hamsun forteller senere om at han har vært til stede på et møte i et forsamlingshus hvor Martin medvirket sammen med en ungdomssekretær kand. teol. Simon Trostdahl. Martin hadde på forhånd nevnt dette møtet og sagt: ”Jeg skulde være så glad om jeg riktig fandt frem til Gud i kveld. Med en gammel ven. Siden vi begge er fra Hamrøya og er kjends folk.”³

Religion og tro i Hamsuns barndom

Hamsun kjente nok til slike onkle og gudfryktige mennesker fra Hamarøy. Hans onkel Hans var jo en ”leser” som samlet en liten gruppe hjemme hos seg for å lese *Bibel-Budet* og andre oppbyggelige skrifter, og guttungen Knut fikk i oppdrag å lese høyt. Han var i sine unge år knyttet til et miljø hvor kristen tro og gudsfrykt hadde en naturlig og sentral plass både åndelig og sosialt. I disse årene kan vi jo så å si følge ham fra den ene prestegården til den andre. Nå virker det som om han gleder seg ved å kunne skrive om Martin med de ”riktige” ord og tankeganger. Her har Hamsun åpenbart funnet en form og et talerør som han kan bruke, når han vil si noe om troen og om Gud.

Tankene om døden tar Hamsun opp igjen i en større sammenheng med henvisning til bl. a. Tacitus og Goethe og viser at han ser en mening i den: ”Vi dør jo ikke for å være død, for å være noget dødt, vi dør for at vi kan gå over til liv, vi dør til liv, vi er i en plan.”⁴ Og når det gjelder selve troen, får han sagt gjennom den ”kand. teol.” han har ført inn sammen med Martin, at den blir til som en Guds gjerning: ”Det er underet. Det er ved hjelp av den Helligånds veiledning at vi opnår denne faste tro og forvisning i vårt hjerte. Det er underet som skjer i os av Guds nåde.”⁵

¹ Hamsun, K. Samlede verker. 10 utg. 2000, B 15, s. 260. De følgende henvisninger er alle til denne utgaven.

² s. st., s. 259 og 297

³ s. st., s. 296

⁴ s. st. s. 320

⁵ s. st. s. 298